

BAROKO VE SVĚTĚ A U NÁS

Baroko ve světě

- v Itálii od 16. st., v Evropě plný rozmach 17. – 18. stol.
- život plný neštěstí (30letá válka, mor), nízká kvalita života – důraz na víru
- citlivost, vroucnost, nadsázka, kontrast, jinotaj, patos, zaměření na vlastní nitro, mysticismus
- absolutizace víry, nedůvěra v rozum, monumentalita – boží velikost
- výjevy z bible
- malířství: šerosvit, **Caravaggio**
- hudba: **Bach**
- literatura: legendistika, duchovní písně, duchovní epos, atd.

Španělská literatura

- **Terezie z Ávily, Jan z Kříže**: *mystická erotika* (= cit ženy k Ježíši, splynutí lidské duše s Ježíšem, Bohem)
→ Č 244
- **Pedro Calderon de la Barca**
 - nechal se inspirovat Lope de Vegou
 - **Soudce zalamejský** (*div. hra*): kapitán královského vojska svede dívku ale nechce si ji vzít, otec dívky je soudce a odsoudí ho k trestu smrti
 - **Život je sen** (*drama*): hlavní postava polský princ Sigismundo, podle věštby má zničit svého otce krále, který tomu zabrání – uvězní ho, pak se rozhodne, že ho pustí, jenže on proti němu vytáhne, je opět uvězněn, uvědomuje si, že se tak chovat nechce/nebude, chce zlomit věštbu, dostane druhou šanci, dopadne dobře
 - obrácení se k víře
 - posmrtný život je důležitější než normální

Italská literatura

- **Torquato Tasso**: **Osvobozený Jeruzalém** (*nábožensko-hrdinský epos*) o dobývání Jeruzaléma, křížová výprava, příběh lásky, inspirace pro A. Dvořáka – opera Armida
- **commedia dell' arte** = divadelní útvar hraný pantomimicky, ustálené postavy (Kolombína, Harlekýn, Pantalone), typizované postavy, improvizace → necenzurováno, později z kočovníků stálé soubory s divadly

Anglická literatura

- **John Donne**
 - polovina díla renesanční poezie, druhá polovina barokní básnictví
 - **Komu zvoní hrana** (*soubor*), poté Ernest Hemingway stejnojmenná kniha
 - **metafyzický básník** = zajímají ho základy lidské existence
- **John Milton**
 - **Ztracený ráj** (*filosofický epos*), aluze na Adama a Evu
 - **Ráj znovu nabytý**, o smíru Boha a Satana

Německá literatura

- Hans Jakob Christoffel von Grimmelshausen

- **Dobrodružný Simplicius Simplicissimus**: chlapec prochází 30letou válkou, nakonec se vrátí ke svému otci, je z něj poustevník – kontrast jednoduchosti hlavní postavy a krutosti války
- **Poběhlíci Kuráž**: též za 30leté války, o markytánci, prodává vše možné, později inspirace pro Bertolta Brechta: **Matka Kuráž a její děti**
→ Č 245 - vzpomínková literatura, ich forma, přirovnání

Baroko u nás

- období temna
- kontrasty, symboly, alegorie
- bratři Dientzenhoferové
- 1620 bitva na Bílé hoře → jediné možné náboženství katolické → rozdělení literatury na **exulantskou a domácí**
- odešlo 30 000 rodin

Exulantská literatura

- Jan Amos Komenský

- narozen na jižní Moravě, odešel do exilu po Bílé hoře
- pedagogická, ale i literární díla
- člen Jednoty bratrské, protestant
- zemřela mu žena a dvě děti, zemřela mu i druhá žena
- 1627 obnovené zřízení zemské: uzákonění dědičného práva na trůn, zrovnoprávnění němčiny a češtiny → čeština jen na venkově, katolické náboženství jako jediné povolené
- didaktické zásady: zákaz fyzických trestů, názorná výuka, chválit za úspěchy, škola hrou, dramatická výchova, vzdělání pro všechny, povinné, univerzity (už nepovinné)

a. filosoficko-náboženská díla

- **Listové do nebe** (fiktivní dopisy poukazující na sociální nespravedlnost)
- **Labyrint světa a ráj srdce** (literární dílo, alegorická skladba, město ~ bludiště, hl. p.: poutník, chce poznat svět, aby si mohl zvolit povolání, dva průvodci: Všeživý Všudybud: zvědavost, Mámení: nedokonalost lidského poznání; nikde nenalézá uspokojení, uzavírá se do svého srdce)
- **Křátek umírající matky, jednoty bratrské** (závěť, JB je odsouzena k zániku)

b. pedagogická díla

- **Dvěře jazyků otevřené** (učebnice latiny a encyklopedie)
- **Škola hrou** (soubor školních divadelních her)
- **Velká didaktika** (základ didaktiky, o výchově a vzdělání)
- **Svět v obrazech** (první obrázková učebnice na světě)

c. pansofická díla (*pansofie* = vševěda)

- **Cesta světla** (představa o nápravě světa)

d. ostatní

- **Mapa Moravy**

→ Č 266 Labyrint světa a ráj srdce

Domácí literatura (katolická)

- spojeno s Jezuitu: pálili nekatolické knihy, ale úsilí o vyšší vzdělanost
- **Antonín Koniáš**: soupis zakázaných (nejen) protestantských knih
- **Adam Michna z Otradovic**: autor písniček, ukolébavka **Chtíc, aby spal**
- **Bedřich Bridel**:
 - jezuita, staral se o tiskárnu v Klementinu
 - píše česky, též poezii
 - **Co bůh? Člověk?** (*báseň*)
→ Č 276
- **Bohuslav Balbín: Balbínova obrana**: chce ukazovat na právo na srozumitelný jazyk, vychvaluje češtinu, psáno latinsky, vydáno až za národního obrození

Pololidová tvorba

- tvorba nižších vrstev, cíl pobavit
- centrum pozornosti: sedlák
- **interludia** = fraškovité výjevy hrubšího rázu, poukazují na sedláky, ze kterých si dělají legraci
- **kramářské písně** = na trzích, provázeno obrázky
- obdobný charakter mají morytáty

Lidová tvorba

- říkanky, pověsti, pohádky

→ Č 289 jednoduchá forma

→ Č 291 smutné, pochmurné, aluze na kramářské písně, liší se humorem